

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

TARIXIY, G‘OYAVIY VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBİYALASH

Alisherov Javoxir Baxodir O‘G‘Li

Qurolli Kuchlar harbiy xizmatchisi

Annotatsiya: mazkur maqolada yoshlarni g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning dolzarbligi va bu jarayonning nazariy-metodologik asoslari yoritilgan. Unda tarixiy, g‘oyaviy, psixologik-pedagogik, madaniy-falsafiy, huquqiy hamda ijtimoiy-iqtisodiy asoslar tizimli ravishda tahlil qilinib, ularning yosh avlodda milliy g‘urur, Vatanga sadoqat va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirishdagi o‘rni asoslab berilgan. Shuningdek, maqolada mazkur yo‘nalishda ta’lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning ahamiyati ham ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: vatanparvarlik, g‘oyaviy tarbiya, yoshlar tarbiyasi, nazariy-metodologik asoslar, milliy qadriyatlar, psixologik-pedagogik yondashuv, falsafiy asoslar.

Abstract: This article highlights the relevance of educating young people in an ideological and patriotic spirit and examines the theoretical and methodological foundations of this process. It provides a systematic analysis of historical, ideological, psychological-pedagogical, cultural-philosophical, legal, and socio-economic bases, substantiating their role in shaping national pride, devotion to the Motherland, and social responsibility among the younger generation. The article also emphasizes the importance of effectively organizing the educational process in this direction.

Keywords: patriotism, ideological education, youth upbringing, theoretical and methodological foundations, national values, psychological and pedagogical approach, philosophical foundations

Аннотация: В данной статье раскрывается актуальность воспитания молодежи в духе идейно-патриотических ценностей и рассматриваются теоретико-методологические основы этого процесса. Системно анализируются исторические, идейные, психолого-педагогические, культурно-философские, правовые и социально-экономические основы, обосновывается их роль в формировании у молодого поколения национальной гордости, преданности Родине и социальной

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

ответственности. Также подчеркивается важность эффективной организации учебно-воспитательного процесса в данном направлении.

Ключевые слова: патриотизм, идейное воспитание, воспитание молодежи, теоретико-методологические основы, национальные ценности, психолого-педагогический подход, философские основы.

Bugungi globallashuv sharoitida milliy va xalqaro jarayonlar o‘zaro kesishib, dunyoqarash hamda g‘oyaviy qarashlar rang-barangligi ortib bormoqda. Shunday bir davrda yoshlar tarbiyasi masalasi yanada dolzarb tus olmoqda. Xususan, yosh avlodni g‘oyaviy hamda vatanparvarlik ruhida shakllantirish, ularda yurtga sadoqat va milliy g‘urur tuyg‘ularini uyg‘otish kabi qadriyatlarni singdirish alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki vatanparvarlik nafaqat yoshlarning jamiyatdagi o‘rni va milliy manfaatlariga munosabatini belgilab beradi, balki davlat barqarorligini ta’minlashga ham muhim hissa qo‘shadi.

Vatanparvarlik tarbiyasining nazariy va metodologik asoslarini yaratishda yoshlarning g‘oyaviy dunyoqarashini rivojlantirish, ularning ijtimoiy mas’uliyatini oshirish hamda milliy o‘zlikni anglashini mustahkamlashga qaratilgan yondashuvlar ustuvor sanaladi. Bu jarayonda ta’lim tizimi muhim o‘rin tutadi: maktabgacha ta’limdan boshlab oliy ta’limgacha bo‘lgan barcha bosqichlarda vatanparvarlik tarbiyasini tizimli joriy etish orqali yoshlarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash alohida ahamiyat kasb etadi.

Yoshlarni g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy-metodologik asoslarini har tomonlama o‘rganish bugungi kunda alohida dolzarblik kasb etadi. Ushbu jarayonda vatanparvarlik tarbiyasining jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni, uni samarali tashkil etish omillari hamda ilmiy-adabiy manbalarda mavjud yondashuvlarning tahlili muhim ahamiyatga ega.

“Vatan ostonadan boshlanadi” degan hikmatli ibora bejiz emas: bu fikr vatan tuyg‘usining avvalo oiladan shakllanishini ifodalaydi. Darhaqiqat, vatanparvarlik tushunchasining ildizi insonning kindik qoni to‘kilgan maskan — ona yurt bilan chambarchas bog‘liq. Shu bois, vatanparvarlik tuyg‘usini tarbiyalashni, eng avvalo, oila muhitidan boshlash zarur. Barkamol avlodni shakllantirishda oilaning o‘rni beqiyos, chunki inson eng avvalo oila bag‘rida ulg‘ayadi va shaxs sifatida kamol topadi. Buyuk jadidchi, mutafakkir Abdurauf Fitrat o‘zining “Oila” asarida: “Millat taqdiri mana shu millat vakillari yashagan oilaning holatiga bog‘liqdir.... Qayerda oila

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

munosabati kuchli intizomga tayansa, mamlakat va millat ham shuncha kuchli va tartibli bo‘ladi” deb yozgan. [1].

Qadimgi yunon mutafakkirlaridan biri «Vatan sha’niga» nomli asarida shunday hikmatni yozib qoldirgan: “Bu so‘zlarim qadimiy bo‘lsa-da, haqiqat o‘zgarmaydi: o‘z otasiga hurmat ko‘rsatmagan farzand boshqalar otasini ham hurmat qila olmaydi, o‘z Vatani sevmagan inson boshqa yurtni ham qadrlay olmaydi”. Mazkur fikr bugungi kun uchun ham nihoyatda dolzarbdir.

Vatan — inson tug‘ilib o‘sgan, tarbiya topgan, mehnat mevasidan bahramand bo‘lgan maskan bo‘lib, u shaxs mansub bo‘lgan xalq tarixi bilan uzviy bog‘liqdir. Shu bilan birga, Vatan tarixiy jarayonlarda shakllangan ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy muhitni ham o‘z ichiga oladi.

MUHOQAMA VA NATIJALAR

Vatanparvarlik vatanga muhabbat, unga sodiqlik, uning manfaatlari yo‘lida hizmat qilishga tayyor turish demakdir. Vatanparvarlik ijtimoiy, tarixiy, ahloqiy histuyg‘u sifatadi odamning ijtimoiy taraqqiyoti davomida paydo bo‘ladi. Ijtimoiy jamoa tuzumida vatanparvarlik faqat o‘z urug‘lariga, ona yerga, ona tilga, urfodatlarga bog‘lik his bo‘lgan bo‘lsa, sinflar paydo bo‘lishi bilan vatanparvarlik g‘oyalari chuqurlashib, ijtimoiy hayot tobora ko‘proq sohalariga chuqurroq kirib berdi. Vaqtlar o‘tishi bilan bu tuyg‘u buyuk qudratga aylandi [2]. Buyuk mutaffakirlar “Biz tugilgan yurtimizdan uzoq ketsak, bizni tortib kelaturgon quvvat o‘z vatanimizning, ona tuproqning mehr-muhabbatidir”.

Bugungi kunda jamiyatda vatanparvarlik tushunchasidan turlicha foydalanish hollari uchramoqda, ko‘plab shaxslar o‘zini vatanparvar sifatida ko‘rsatishga intilsalarda, amalda bunday bo‘lmasligi mumkin. Bu holat, avvalo, jamiyatda shakllanayotgan muayyan “moda” yoki tendensiyalar bilan bog‘liqdir.

Shuningdek, haqiqiy vatanparvarlik bir necha fuqarolikni bir vaqtning o‘zida egallash bilan mos kelmaydi. Zero, inson murakkab tanlov oldida turganida — qaysi Vatanni himoya qilishi va muammoli vaziyatlarda qaysi yurt manfaatini himoya qilishi masalasi yuzaga keladi. Shu sababli, vatanparvarlikning mohiyati faqat da’volarda emas, balki amaliy sadoqat va fidoyilikda namoyon bo‘ladi.

Vatanparvarlik tamoyili Vatanga muhabbat, unga g‘amxo‘rlik qilish, tabiatni asrash, Vatanni dushmandan himoya qilishga shaylik, tarixga hurmat va milliy merosga hurmat bilan munosabatda bo‘lish, davlat yutuqlari bilan faxrlanishdan iborat. O‘shanda jamiyat keng ko‘lamli umummilliy vazifalarni hal

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

qilganda, ma'naviy-axloqiy yo'l-yo'riqlar tizimini yaratsa, o'z Vatani uchun vatanparvarlarni qabul qiladi. Bunday yo'riqnomalar o'z ona tili, o'ziga xos madaniyati va xalq qadriyatlarini hurmat qilgan, ajdodlari xotirasini, milliy tariximizning har bir sahifasini saqlagan joyda paydo bo'ladi. Madaniy va oilaviy anhanalarda saqlanib qolgan asosiy milliy qadriyatlar avloddan-avlodga o'tadigan joy [3].

Yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni bir qator nazariy va metodologik asoslarga tayanadi. Mazkur asoslar yosh avlodda milliy g'oya va qadriyatlarga chuqur hurmat bilan qarashni shakllantirishga, Vatan taqdiriga daxldorlik hissini uyg'otishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ular orasida ijtimoiy mas'uliyat, milliy g'urur va iftixor tuyg'ularini rivojlantirishda ham muhim omil bo'lib hisoblanadi. Quyida ushbu nazariy-metodologik asoslarning mazmuni batafsil yoritiladi.

Tarixiy asoslar. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida tarixiy asoslar muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonning boy tarixi, qadimiy madaniy merosi va milliy qahramonlarning jasorati yosh avlod uchun o'rnak va ilhom manbai bo'lib xizmat qiladi [4]. Tarixiy merosni chuqur o'rganish yoshlarning milliy o'zligini anglashiga, Vatan ravnaqi va taraqqiyoti yo'lida mas'uliyatli bo'lishga undaydi.

G'oyaviy asoslar.

G'oyaviy asoslar yoshlarni barqaror dunyoqarashga ega, mafkuraviy jihatdan yetuk va sog'lom shaxs sifatida tarbiyalashni nazarda tutadi. Ushbu asoslar doirasida milliy g'oya va qadriyatlar, insonparvarlik, adolat, erkinlik kabi tushunchalarni yoshlar ongiga singdirish orqali ularni turli mafkuraviy oqimlarga nisbatan immunitetini kuchaytirish maqsad qilingan. Bu, o'z navbatida, ularning jamiyatdagi faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga yordam beradi.

Psixologik-pedagogik asoslar.

Yoshlarning psixologik rivojlanish xususiyatlari va yosh davrlari ularning g'oyaviy hamda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda inobatga olinishi zarur. Psixologik-pedagogik yondashuvlar orqali yoshlarning qiziqishlari, dunyoqarashi va qadriyatlar tizimiga mos ta'lim-tarbiyaviy metodlar qo'llanadi. Bu jarayonda ijobiy namuna ko'rsatish, ta'sirchan suhbatlar, dramatizatsiya va teatrlashtirilgan sahnalar kabi vositalar yoshlar ongiga Vatanga muhabbat,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

fidoyilik va mas'uliyat tuyg'ularini chuqur singdirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Falsafiy asoslar.

Falsafiy asoslar yoshlarning milliy o'zlikni anglash, jamiyat va shaxsning o'zaro ahamiyatini tushunishga yordam beradigan poydevor hisoblanadi. Madaniy qadriyatlarni chuqur idrok etish va ularni asrab-avaylashga mas'uliyat hissining shakllanishi yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'ularini yanada kuchaytiradi. Shu jihatdan falsafa va madaniyat milliy g'oyaning shakllanishida muhim nazariy asos sifatida xizmat qiladi.

Huquqiy asoslar.

Yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonida huquqiy asoslarning o'rni ham alohida ahamiyat kasb etadi. Davlatning qonunchilik tizimida vatanparvarlik va g'oyaviy tarbiyani qo'llab-quvvatlovchi qonun va qarorlarning mavjudligi yoshlarni o'z huquq va majburiyatlarini bilishga, shuningdek, Vatanga xizmat qilish va ijtimoiy mas'uliyatni chuqur his etishga undaydi.

Ijtimoiy-iqtisodiy asoslar.

Yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va milliy manfaatlarini anglash katta ahamiyatga ega. Mamlakatning iqtisodiy salohiyati va bunyodkorlik ishlari yoshlar ongida milliy g'urur, yurtparvarlik va fidoyilik tuyg'ularini shakllantiradi. Shu bois, milliy taraqqiyot jarayonida yoshlarni faol ishtirok etishga rag'batlantirish ularning vatanparvarlik ruhini mustahkamlovchi muhim omil sanaladi.

Bu asoslar orqali yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni ilmiy asoslangan holda amalga oshiriladi. Shu orqali yoshlar orasida vatanparvarlik, milliy iftixor va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'ulari yanada mustahkamlanadi va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shuvchi avlod yetishib chiqadi [5].

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bugungi kunda jamiyat barqarorligini ta'minlash, milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va rivojlantirish, shuningdek mustaqil davlatning qudratini mustahkamlashda muhim omil sanaladi. Bu jarayonni nazariy hamda metodologik asoslar asosida olib borish zarur, chunki faqat puxta ishlab chiqilgan tarbiya metodlari orqali yoshlar ongida milliy g'urur, vatanparvarlik va mas'uliyat tuyg'ularini shakllantirish mumkin.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

Tarbiya jarayonida tarixiy, g'oyaviy, psixologik-pedagogik, madaniy-falsafiy, huquqiy va ijtimoiy-iqtisodiy asoslar bir-birini to'ldirgan holda qo'llanilganda, yoshlarning har tomonlama rivojlanishiga erishiladi va ular orasida Vatanga sadoqat, milliy iftixor hamda ijtimoiy mas'uliyat hissi mustahkamlanadi. Mazkur asoslar orqali tarbiyalangan yoshlar jamiyatda faol ishtirok etishga, mamlakat manfaatlarini himoya qilishga va milliy taraqqiyotga hissa qo'shishga tayyor bo'ladi.

Shunday qilib, yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash — yurtimiz ravnaqini ta'minlash, o'z tarixini va madaniyatini qadrlaydigan, Vatanga sodiq va jonkuyar avlodni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa mamlakatimiz kelajagi uchun mustahkam poydevor yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2022 yil 11 maydagi "Xalq ta'limini rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-241- son Qaror
2. Najimitdinov M. K. "Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash". Международный научный журнал «Научный импульс» № 21 (100), часть 2
3. Juraev B.X. "Vatanparvarlik" O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnal. 13-son. 2022
4. Raxmankulov, F. R. (2024). VATANARVAR MULKDORLARNI TARBIYALASH BUGUNGI DAVRNING DOLZARB VAZIFASI. Academic research in educational sciences, 5(2), 536-543.
5. Rakhmankulov, F. R. (2023, October). THE NEED TO FORM A SENSE OF SOCIAL RESPONSIBILITY AMONG THE OWNERS. In Международная конференция академических наук (Vol. 2, No. 10, pp. 17-19).
6. Рахматов, Ф. О., & Нуриев, К. К. (2022). Исследование плодов дыни как объекта технической переработки. Илмий мақолалар тўплами, 330.
7. Нуриев, К. К., Рахматов, О., Кадилова, Р. С., & Рахматов, О. О. (2015). Биоконверсия органических отходов растительного происхождения в условиях Узбекистана. In Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства (pp. 468-470).

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 08, Сентябрь

8. Джураев, А. Ж., Нуриев, К. К., & Юсуфалиев, А. (2003). Разработка высокоресурсных лап для культиваторов. Тракторы и сельскохозяйственные машины, 2, 42-43.
9. Rakhmatov, F. O., Rakhmatov, O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2021, October). Combined dryer with high efficiency for drying high-moist agricultural products. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 868, No. 1, p. 012076). IOP Publishing.
10. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. O. (2022, August). Comprehensive assessment of the degree of flooding of soil-cutting working bodies (on the example of plow shares). In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012069). IOP Publishing.